

**СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТУРИСТИЧНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВИ**

*Іванова З.О. Структурні елементи управління розвитком туристичного потенціалу держави
У статті досліджується вплив структурних елементів управління на розвиток туристичного потенціалу держави. Особлива увага приділяється суб'єктам управління розвитку туристичним потенціалом.
Ключові слова: туристичний потенціал; туризм; розвиток; управління.*

*Іванова З.О. Структурные элементы управления развитием туристического потенциала государства
В статье исследуется влияние структурных элементов управления на развитие туристического потенциала государства. Особое внимание уделяется субъектам управления развития туристическим потенциалом.
Ключевые слова: туристический потенциал; туризм; развитие; управление.*

*Ivanova Z.O. Structural management elements of tourist potential state
This article examines the impact of structural controls on the development of the tourism potential of the state. Particular attention is paid to the development of control subjects tourist potential.
Key words: tourism potential; tourism; development; management.*

Останнім часом туризм набув значення соціального явища. Він перейшов з категорії елітного продукту в категорію продукту, доступного споживачеві. На початковому етапі свого розвитку туризм розглядався як елемент соціально-культурного впливу. У наші дні він вважається економічним і масовим соціальним явищем.

Україна має об'єктивні передумови для інтенсивного розвитку туризму, однак швидкі зміни економічної та соціальної ситуації в державі, недосконалість нормативно-законодавчої бази не сприяють тому, щоб Україна стала туристичною державою європейського рівня.

Розвиток держави та становлення громадського суспільства обумовлює управління на рівні державної влади в поєднанні з запровадженням основних засад громадського суспільства, місцевого самоврядування та інших органів влади. Це обумовлює значущість дослідження структурних елементів управління туризмом, як однієї з найважливіших галузей оздоровлення [2].

Питання організації та управління у сфері туризму розглядаються в роботах таких авторів, як Кабушкин Н.І., Дурович А.П., Балабанов І.Т., Л. Гонтаржевська, І. Зорін, Т. Каверіна, В. Квартальнов, В. Кифяк, О. Любіцева, М. Мальська, Н. Опанасюк, І. Школа. Окремі аспекти удосконалення та реалізації механізму державного управління як такого досліджуються у працях вітчизняних учених В. Гнилорібова, В. Малиновського, А. Мель-

ника, А. Никифорова, Р. Рудніцької, О. Стельмаха. Механізм державного управління туристичною галуззю досліджують вчені-економісти Ю. Алексєєва, М. Борушак, І. Валентюк, Л. Давиденко, Є. Козловський, В. Полюга та інші.

Метою статті є обґрунтувати основні структурні елементи управління розвитком туристичного потенціалу держави.

Туристичний потенціал держави характеризується наявністю рекреаційного, екологічного, сільського, культурно-пізнавального, оздоровчого туризму тощо.

Для України туризм має важливе значення як для забезпечення конституційного права громадян на відпочинок, так і для збільшення надходжень від туризму, зменшення безробіття за рахунок збільшення зайнятості населення в цій сфері.

Держава розглядає туризм як важливу складову економіки та соціально-економічної сфери і надає його розвитку особливе значення. Підтвердженням цього стало прийняття Указу Президента України від 21.02.2007 р. № 136/2007 Про заходи щодо розвитку туризму і курортів в Україні та визначення 2008 року Роком туризму і курортів в Україні [5, с. 5].

Згідно Закону України «Про туризм» учасниками відносин, що виникають при здійсненні туристичної діяльності, є юридичні та фізичні особи, які створюють туристичний продукт, надають туристичні послуги (перевезення, тимчасового розміщення, харчування, екскурсійного, курортного, спортивного, роз-

важального та іншого обслуговування) чи здійснюють посередницьку діяльність із надання характерних та супутніх послуг, а також громадяни України, іноземці та особи без громадянства (туристи, екскурсанти, відвідувачі та інші), в інтересах яких здійснюється туристична діяльність [1].

Основними структурними елементами системи управління туристичного потенціалу є:

1. Суб'єкти управління туристичним потенціалом;
2. Об'єкти управління туристичним потенціалом;
3. Функції управління туристичним потенціалом;
4. Принципи управління туристичним потенціалом;
5. Методи управління туристичним потенціалом.

В рамках даного дослідження найбільший інтерес представляють суб'єкти управління туристичного потенціалу, що мають суттєвий вплив на процес управління до них відносять: [6, с. 88]:

- туристи (екскурсанти, постояльці, інші споживачі послуг у сфері туризму) та їх об'єднання;
- особи, які надають послуги (продають товари, виконують роботи) туристам (підприємці сфери туризму) та їх об'єднання;
- працівники, зайняті в туристичній діяльності;
- соціальні спільноти (населення туристичних центрів, території, районних центрів);
- некомерційні організації сфери туризму (освітні і наукові організації, об'єднання підприємців, працівників туристичної індустрії, споживачів послуг тощо);
- органи державної влади України, суб'єкти органів державної влади України, органи місцевого самоврядування (в тому числі посадові особи і представники влади), які здійснюють публічно - правове регулювання у сфері туризму;
- міжнародні організації (ООН), а також їх спеціалізовані установи (Всесвітня туристська організація (ЮНВТО), ЮНЕСКО та ін.).

Окремо, як суб'єктів управління розвитком туристичного потенціалу, розрізняють громадські організації. Громадяни України, іноземці, особи без громадянства з метою реалізації та захисту прав і законних інтересів можуть об'єднуватись в громадські організації туристичної спрямованості (ст. 28 Закону України «Про туризм»).

Організаційне забезпечення процесу управління розвитком туристичного потенціалу характеризуються державними та недержавними організаційними структурами, які утворені на різних рівнях механізму та реалізують свої рішення через важелі впливу, що належать до їх повноважень, а саме через нормативно-правове регулювання, податкову політику, бюджетно-фінансову політику та інше. Зазначені важелі можуть бути ефективними та сприяти досягненню основної мети організаційно-управлінського механізму у випадку чіткого розподілу повноважень на різних рівнях управління та з чітким контролем дотримання норм законодавства і визначених стратегічних цілей.

Базою для організаційного забезпечення управління розвитком туристичного потенціалу є [4]:

1. Світовий рівень - виконавчі, дорадчі органи міжнародних організацій, що функціонують в сфері туризму (Всесвітня туристична організація);
  2. Євроінтеграційний рівень - виконавчі, дорадчі органи ЄС, інші організаційні структури, що функціонують у сфері туризму;
  3. Транскордонний рівень - виконавчі, дорадчі органи євро регіонів, органи, що створюються з метою виконання програм, проектів, дво- і багатосторонніх угод співробітництва в галузі туризму;
  4. Загальнодержавний рівень (державні структури) - Кабінет Міністрів України, Міністерство культури і туризму, Державна служба туризму і курортів;
  5. Регіональний рівень та місцевий - управління культури і туризму обласних державних адміністрацій, управління культури і туризму районних державних адміністрацій, управління культури і туризму міст, селищ, сіл;
  6. Туристичні підприємства - туроператори, тур агенції, Туристичне бюро екскурсій, туристський клуб, туристсько-краєзнавчий клуб, туристська секція, туристсько-краєзнавчий гурток, підприємства-комутанти, підприємства - експлеренти, підприємства - віоленти, підприємства - пацієнти.
- До організації основних функцій суб'єктів управління туристичного потенціалу є визначення правових засад, фінансового забезпечення, планування, міжгалузєва координація, реалізація оздоровчих програм засобами туризму для покращення самого механізму управління туристичного потенціалу держави.

Відповідно до наявного туристичного потенціалу, варто зауважити, що пріоритетними напрямками державної політики в галузі туризму є [3]:

- удосконалення правових засад регулювання відносин у галузі туризму;
- забезпечення становлення туризму як високорентабельної галузі економіки України, заохочення національних та іноземних інвестицій у розвиток індустрії туризму, створення нових робочих місць;
- розвиток в'їзного та внутрішнього туризму, сільського, екологічного (зеленого) туризму;
- розширення міжнародного співробітництва, утвердження України на світовому туристичному ринку;
- створення сприятливих для розвитку туризму умов шляхом спрощення та гармонізації податкового, валютного, митного, прикордонного та інших видів регулювання;
- забезпечення доступності туризму та екскурсійних відвідувань для дітей, молоді, людей похилого віку, інвалідів та малозабезпечених громадян шляхом запровадження пільг стосовно цих категорій осіб.

Саме ефективне управління наявним туристичним потенціалом та створення в державі в цілому сучасної та високоєфективної туристичної та курортно-рекреаційної індустрії сприятиме економічному та соціальному зростанню самої економіки в цілому. Тому процес управління розвитком туристичного потенціалу повинен враховувати можливість постійного коригування та внесення змін в залежності від впливу умов зовнішньої і внутрішньої ситуації на державному та міжнародному рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про туризм" №1282-15 від 18.11.2003.
2. Калитюк В.А. Рекреаційно-туристичний комплекс в умовах ринку: [підруч.] / В.А.Калитюк. – Львів, 1999. – 162 с.
3. Кифяк В.Ф. Організація туризму: [навч. посіб.] / В.Ф.Кифяк. – Чернівці: Книги – XXI, 2008. – 344 с. – С.74.
4. Туризм і курортна справа. – Спеціальний випуск. Виданий при підтримці Головного Управління

комунального господарства виконавчого органу Київської міської ради.- с. 5.

5. Чудновський А.Д., Жукова М.А., Кормишова А.В. Теория и методология социально-экономических исследований в туристской индустрии [навч. посіб.] / А.Д.Ч. – М.: НОРУС, 2014. – 480 с.

REFERENCES

- Chudnovskiy, A.D., and Zhukova M.A., Kor-mishova A.V. Teoriya i metodologiya sotsialno-ekonomicheskikh issledovaniy v turistskoy industrii [Theory and methodology of social-economic investigations in tourist industry] / A.D.Ch. – M.: NORUS, 2014.
- Kalityuk, V.A. Rekreatsiyno-turistichniy kompleks v umovakh rinku [Recreation-tourist complex in market conditions]: [pidruch.] / V.A.Kalityuk. – Lviv, 1999.
- Kifyak, V.F. Organizatsiya turizmu [Organization of tourism]: [navch. posib.] / V.F. Kifyak. – Chernivtsi: Knigi – XXI, 2008.
- Zakon Ukraini "Pro turizm" [Law of Ukraine "About tourism"] №1282-15 vid 18.11.2003.
- «Turizm i kurortna sprava» [Tourism and resort business]. – Spetsialniy vipusk. Vidaniy pri pidtrimsi Golovnoho Upravlinnya komunalnogo gospodarstva vikonavchogo organu Kiivskoi miskoi radi.

Иванова Зоя Олеговна,
соискатель,

Национальная академия управления,
E - mail: roshen1234@rambler.ru

Ivanova Zoya Olegovna,
Applicant,

National Academy of Management
E - mail: roshen1234@rambler.ru